



**REGJERINGSKVARTALET –
BERØRTE KULTURMINNER OG VERNEVURDERING
(vedlegg 1, Planprogram for Regjeringskvartalet)**

I dette dokumentet har Byantikvaren i del I listet opp erkjente kulturminneinteresser innenfor planområdet, tilgrensende planområdet og i nærområdet. Del II omfatter en utvidet verne vurdering av objektene.

DEL I: Berørte kulturminneinteresser

Kontekst:

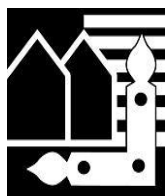
- Bylandskapet/Akersryggen/den historiske byplanen

Erkjente kulturminner innenfor planområdet:

- G-blokka (Gul liste, bevaringsverdig – under fredning før 22.07.2011)
- Y-blokka (Gul liste, bevaringsverdig – under fredning før 22.07.2011)
- Høyblokka (Gul liste, bevaringsverdig – under fredning før 22.07.2011)
- Lindealléen og forplassen (ikke oppført på Gul liste, men har nasjonal verneverdi/kulturminneinteresse)
- Møllergata 19 (regulert til spesialområde bevaring)
- Oslo hovedbrannstasjon (oppført på Gul liste som bevaringsverdig)
- Arne Garborgs plass (ikke oppført på Gul liste, men har erkjent verneverdi/kulturminneinteresse)
- Møllergata – flere eiendommer (fredet, regulert til spesialområde bevaring og bevaringsverdig)

Erkjente kulturminner tilgrensende planområdet og i nærområdet:

- Høyesterettsbygningen (regulert til spesialområde bevaring, oppført i SKE-registeret under klasse 3, Fredningsklasse)
- Deichmanske bibliotek (regulert til spesialområde bevaring)
- Christ kirkegård (oppført på Gul liste som bevaringsverdig)
- Trefoldighetskirken (oppført på Gul liste som bevaringsverdig)
- Margaretakyrkan (oppført på Gul liste som bevaringsverdig)
- Fredensborgveien (fredet, regulert til spesialområde bevaring og bevaringsverdig)



- Akersgata 65, Maltheby (regulert til spesialområde bevaring)
- Akersgata 59 – R5 (oppført på Gul liste som bevaringsverdig)
- Teatergata 2, Togahjørnet, del av R5 (regulert til spesialområde bevaring)
- Youngstorget R5 (oppført på Gul liste som bevaringsverdig)
- Folketeaterbygningen (fredet)
- Stortorvet (ikke oppført på Gul liste, men har erkjent verneverdi)

DEL II: Verne vurdering

Vurdering av områdekvaliteter

Akersryggen deler Oslo-amfiet, og har fra middelalderen av løftet fram viktige samfunnsfunksjoner og symbolsterke bygningsanlegg som *Akershus slott* og *Gamle Aker kirke*. *Akersgata* og *Møllergata* er gamle innfartsårer til *Akershus festning* og byen *Christiania*, og følger *Akersryggen*. På høyden mellom dem vokste forstaden *Hammersborg* fram, hvor ennå mindre deler står bevart nordøst for *Trefoldighetskirken*. Veiløpene har vært strukturerende for den videre byutviklingen i området, og er fremdeles viktige innfartsårer til sentrum.

I forbindelse med at *Slottet* ble bygd på *Bellevuehøyden* vest for byen, la ark. H.D.F. Linstow i 1838 fram en plan for byutvidelse vestover. I samspill med terrenget etablerte denne en hengekøyeformet sentralakse (*Karl Johans gate*) og en symbolbærende trekant hvor *Akershus slott* (forsvar og historisk forankring) og (fra 1856) den *Katolske kirke* (religion) på *Akersryggen* danner pender til *Slottet* (statsstyre) i enden av hver sin diagonal. Med sin plassering og utforming fikk disse anleggene dominere bysilhuetten. I etableringen av den nye hovedstaden ble de ulike statlige kultur-, utdannings- og administrasjonsfunksjonene innpasset langs primært tverrgatene til *Karl Johans gate*. *Akersgata* ble som bindeledd mellom festningen og kirken en av de viktigste tverraksene.

Ark. Chr. H. Grosch, stadskonduktør fra 1827, var også opptatt av å gi *tverraksene* en viktig rolle og representativ utforming som del av den nye hovedstadsutbyggingen, og fremhevet blant annet *Akersgata*. Både plasseringen av *Trefoldighetskirken* (etablert da den gamle domkirken ble for liten), *Stortinget*, *regjeringskvartalet* og *Høyesterett* kan sees i dette lys, selv om de to siste fikk sin plassering lenge etter hans død i 1865.

En annen av Groschs prioriterte tverraker var *Kirkegata* som vest for *Stortorget* ble ført videre nordover med *Torggata* (1846-57) fram til *Ankerløkken kirkegård*, hvor senere *Jakob kirke* og *Ankertorget* ble etablert som speilsymmetrisk løsning til *Domkirka* og *Stortorget*. Sentralt i dette nye gateløpet ble *Youngstorget* etablert som stor ny plassdannelse med vestre avslutning i *Møllergata*, og hvor byens *hovedpolitistasjon* ble reist på høyden, som sentralt fondmotiv. Plassen er den mest kontinentale planlagte byplass Oslo har, og vurderes å ha nasjonal verdi, også som byens viktigste politiske torv i de siste 150 år.

Vurdering av enkeltobjekter og gateløp innenfor planområdet

G-blokka

Finansdepartementet, Arkitekt Bulls regjeringsbygning fra 1904 er en av Oslos få jugendbygg, med svært høy arkitektonisk og kulturhistorisk verdi i en nasjonal sammenheng og i et hovedstadsperspektiv. De erkjente verdiene gjør at denne bygningen ikke kommenteres nærmere i dette notatet.

Høyblokka og Y-blokka

Høyblokkas og Y-blokkas verneverdier er erkjent i et nasjonalt perspektiv. Byantikvaren har i tillegg gjort en liten sammenliknende vurdering av Erling Viksjøs produksjon av tilsvarende bygninger i Oslo og hvordan disse står seg i et regionalt perspektiv:

I tillegg til regjeringskvartalet med H-blokka (1958) og Y-blokka (1970), står arkitekt Erling Viksjø (1910-1971) bak viktige etterkrigsmodernistiske kontorbygg som Hydrobygget i Bygdøy alle 2 (1960), det Opprinnelige Elkembygget i Middelthuns gate 27 (1965) og administrasjonsbygget for Standard Telefon og Kabelfabrikk i Østre Aker vei 33 (1968). Alle disse er ført på Byantikvarens Gule liste som bevaringsverdige. Østre Aker vei 33 er også regulert til bevaring, og for Bygdøy Alle 2 er bevaringsregulering igangsatt. Som i regjeringsbygningen tar Viksjø også i disse bygningene i bruk naturbetong og integrering av omfangsrrike utsmykninger utført av samtiden fremste modernistiske kunstnere som Jacob Weidemann og Odd Tandberg.

Selv om det etter Byantikvarens vurdering er høye bevaringsverdier knyttet til alle disse, er Høyblokka i Regjeringskvartalet i en særklasse. Med sin banebrytende intime integrering av arkitektur og utsmykning fremstår den med særs høye arkitektoniske og kunsthistoriske verdier. I tillegg kommer bygningens svært høye symbolverdi som regjeringssete og uttrykk for demokrati og Oslo som landets hovedstad.

Disse verdiene knyttes også til Y-blokka, som ble planlagt i klar sammenheng med Høyblokka. Da byggingen av sistnevnte var i gang, endret Viksjø den opprinnelige planen for å skape mer plass til regjeringsapparatet. Han benyttet anledning til å introdusere en ny estetisk vri på den overordnede komposisjonen, helt ulikt noe annet som hadde blitt oppført i Norge. Den nye versjonen med en lav, skulpturell og dynamisk kontrast til høyblokken ble publisert i 1956, og refererte tydelig til FN-bygningen i New York (ferdigstilt i 1952) av Le Corbusier og Oscar Niemeyer. Selv om byggingen av Y-blokka ikke ble igangsatt før 1968, er den egentlig et tidlig eksempel på Viksjøs arkitektoniske ideer. Den viser hans spesielle evne til å hente inspirasjon fra radikal internasjonal arkitektur og tilpasse ideene til en norsk kontekst.

Lindealléen og forplassen mellom Akersgata og Høyblokka

Lindealléen frem til Høyblokkas hovedinngang står igjen som et viktig fysisk spor etter Empirekvartalet, et av landets fremste bygningsmiljøer fra tidlig 1880-tall i Norge. Kvartalet måtte vike til fordel Høyblokka i 1958 etter en lang og har vernekamp. I regional sammenheng har denne høy verdi som minne om et historisk forløp og også som et minnesmerke over lokale og regionale verdier som måtte vike for storsamfunnets krav.

Alléen inngår som et element i opparbeidelsen av plassen som ligger foran Høyblokka i Regjeringskvartalet. Arkitektene Lunde & Løvseth og landskapsarkitektene Sundt & Thomassen AS tegnet anlegget som sto ferdig i 1995. Da kom også et kunstverk av Asbjørn Andresen. Etter Byantikvarens oppfatning har dette som tilsiktet gitt byen et representasjonsanlegg som har holdt seg godt over tid blant annet på grunn av høy kvalitet i

materialbruken. Anlegget formidler overgangen mellom bygninger med ulike kvaliteter på en god måte og bidrar til å styrke de urbane kvalitetene i området. Forplassen er et viktig og innbydende plassrom i et område som fungerer som gjennomfartsområde mellom ytre by og sentrum.

Byantikvaren mener derfor at Lindealléen og forplassen mellom Akersgata og Høyblokka har høy regional bevaringsverdi både knyttet til historiske og urbane kvaliteter.

Møllergata 19

Møllergata 19 ble oppført 1862-66 som Oslo hovedpolitistasjon. Blant politistasjonene på gul liste (6 stk.) er dette den tidligste, og den første som ble regulert til bevaring. Den er tegnet av arkitekt J.W. Nordan, som også tegnet Grünerløkken brann- og politistasjon ti år senere. Første versjon av Møllergata 19 var i én etasje med et toetasjers midtparti, men den ble utvidet til tre etasjer av samme arkitekt i 1877. Slik ser den ut i dag, med to sidepartier som omslutter et markant midtparti med buet inngangsportal. Fasaden er detaljert med tre varianter av rundbuede vinduer og øverst er det et lett uthevet klokketårnsmotiv. Stilen er historisme med hovedvekt av nyrenessanse, men man finner også både romanske og gotiske trekk, eks. i vindusdetaljeringen.

Under andre verdenskrig fungerte anlegget som Gestapos sentrale fengsel for fanger fra hele landet, og den er derfor svært viktig som krigshistorisk kulturminne. På baksiden, mot Grubbegata, lå det tidligere en stor fengselsbygning. Denne ble revet i 1976, da Møllergata 19 ble nedlagt som politistasjon. Samme år ble hovedbygningen regulert til spesialområde bevaring.

I 1991/92 ble den bygget sammen med S-blokka i Regjeringskvartalet ved hjelp av en gangforbindelse i glass. Siden da har den funksjonelt vært en del av Regjeringskvartalet. Med sin dominerende beliggenhet og underliggende basarer utgjør Møllergata 19 et kjent og karakteristisk fondparti mot Youngstorget. Bygningen er svært godt ivaretatt, med en hovedfasade som er bortimot uendret siden 1877. Bygningen er knyttet til krigshistorie, institusjonshistorie i Oslo og til politisk virksomhet i Regjeringskvartalet så vel som på Youngtorget. Disse ubestridelige bymessige, arkitektoniske og kulturhistoriske kvalitetene gjør at den har meget høy bevaringsverdi. Gjennom sin regionale og nasjonale betydning skiller den seg ut fra de øvrige politistasjonene på gul liste, som først og fremst innehar lokale og regionale verdier.

Oslo hovedbrannstasjon og Arne Garborgs plass

Hovedbrannstasjonen, Arne Garborgs plass 1, ble oppført 1937-1940 av Byarkitekten i Oslo. Den er på Byantikvarens gule liste, som én av totalt elleve brannstasjoner. Den eneste andre fra samme periode er Grefsen brannstasjon, som sto ferdig i 1938. Hovedbrannstasjonen har 6 hovedetasjer og kjennetegnes av et robust funksjonalistisk stiluttrykk med fasader av rød blankmur, partier med mønstermuring og forblendet sokkel med naturstein. Brannstasjonen fyller det meste av kvartalet mellom Grubbegata, Hammersborggata, Møllergata og Hospitalgata. Dens plassering ble fastsatt i reguleringsplanen for Hammersborg, vedtatt 16. april 1931. Stasjonen ble bygget parallelt med den klassisistiske versjonen av Arne Garborgs plass, som ble opparbeidet av Oslo veivesen og Parketaten i Oslo kommune, og er tett integrert i løsningen der den henvender seg til både plassen på nedre nivå og til Grubbegata som krysser i bro en etasje over. Sammenhengen mellom plassen og brannstasjonen var viktig, også ettersom den åpne plassen sørget for hurtig tilgang til veinettet for uttrykningsbilene og øvingsareal for brannmennene. Da Arne Garborgs plass havnet under lokk i 1970, i og med at Y-blokka var ferdig, ble sammenhengen mellom stasjonen og omgivelsene svekket.

Bygningens arkitektoniske kvaliteter er for øvrig godt bevart, og den utmerker seg som særlig viktig blant stasjonene på gul liste som byens hovedbrannstasjon. At den i tillegg har forvaltningshistorie og plassering som knytter den nært til Regjeringskvartalet, øker dens kulturhistoriske betydning og høye bevaringsverdi.

Møllergata – sammenfatning av verneverdier

Møllergata er et viktig historisk gateløp i Oslo. Gatens opphav er uvisst, men istandsettelse og vedlikehold har vært tillagt byen siden 1790. Gaten har bebyggelse fra mange perioder og utgjør et interessant bilde på Oslo byhistorie. Den eldste gjenværende bygningen ligger i *Møllergata 15*, en bondehandelsgård fra ca. 1820 som i dag huser restaurant Justisen. Denne bygningen er fredet.

I samme del av gaten ligger det flere murgårder fra 1800-tallet, som alle er på gul liste:

- *Møllergata 8*, oppført 1876 av arkitekt A.H. Lenschow.
- *Møllergata 9*, oppført i tre omganger. Første etasje i 1833, annen etasje tilføyd 1846, og tredje etasje tilføyd 1860. Slutføringen ble gjort av arkitekt J.W. Nordan.
- *Møllergata 13*, oppført 1870 av J.W. Nordan. Arkitekt J.W. Norden tegnet også *Møllergata 19*, som er omtalt under et eget punkt i utredningen.
- *Møllergata 23/25*. en hjørnegård med fasader mot Møllergata og Hospitalgata. Denne er oppført 1891 av arkitekt A. Liljestrøm. Bygningen er på gul liste. Den ble opprinnelig oppført som forretningsbygg for Aksel O. Willbergh, som blant annet drev kjøttbutikk der. I dag huser bygget flere serverings- og utesteder.

Det må også tillegges at Møllergata har flere bevaringsverdige bygninger like utenfor planavgrensingen, eks. *Møllergata 16*, *Venstres hus*, oppført 1954 av arkitekt Knut Knutsen, og *Møllergata 20*, *Folkets hus*, oppført 1960 av samme arkitekt.

Samlet sett har Møllergata høy bevaringsverdi, som en mangfoldig historisk trasé i hjertet av hovedstaden.

Vurdering av enkeltobjekter og gateløp i nærområdet og influensområdet

Høyesterett

Høyesterettsbygningen som ble reist som Justisbygning i 1903 etter tegninger av arkitekt Hans Jakob Sparre har høy arkitektonisk, rettshistorisk og kulturhistorisk verdi i en nasjonal sammenheng og i et hovedstadsperspektiv. De erkjente verdiene gjør at denne bygningen ikke kommenteres nærmere i dette notatet.

Deichmanske bibliotek

Deichmanske bibliotek, kommunens folkebibliotek på Arne Garborgs plass 4, er formelt en etat under byrådsavdelingen for kultur og utdanning. I tillegg til å være kommunens folkebibliotek har Deichman også en rekke nasjonale oppgaver. I tillegg til hovedavdelingen har Deichman 13 filialer, 2 mindre enheter og en barnefilial, noe som setter det kommunale biblioteket i en særstilling.

Deichmanske bibliotek er bygget opp rundt en testamentarisk gave til byen fra Kanselliråd Carl Deichman (1705 – 80). Boksamlingen bestod av 6069 bind og åpnet for publikum 12/1-1785. Biblioteket er således en av hovedstadens eldste institusjoner som fortsatt er i drift. Etter over 100 år på flyttefot fikk Deichmans bibliotek i 1933 egne lokaler på Fredensborg. Biblioteket flyttet inn i den nyoppførte bygningen med et markant nyklassisk uttrykk. Nils Reiersen var utførende arkitekt. Bygningen er lagt på høyden som et kunnskapens tempel, med en monumental karakter som var enda mer fremtredende i bybildet før man la lokk over Arne Garborgs plass. Bygningen har bærende konstruksjoner av jernbetong. Ytterveggene er murt. Fasadene er pusset og malt, men har en nokså uvanlig bruk av naturstein i grunnmuren, gesimsene med dekorative elementer og søylene. Interiørets hovedsal er utsmykket med Axel Revolds monumentale freskomaleri ”Teknikken og vitenskapen” som ble malt i årene 1931 – 1932.

Biblioteksbygningen har en svært høy kulturhistorisk og arkitektonisk verdi og er regulert til spesialområde med formål bevaring. I tillegg til høy arkitektonisk verdi som en av byens beste representanter for nyklassisk arkitektur, har bygningen en høy symbolverdi som et kunnskapssenter og viktig møtested for en rekke oppvoksende generasjoner.

I kraft av at Deichmanske hovedbibliotek i flere desennier har fungert som en av Oslo kommunes viktigste og eldste kulturinstitusjoner, er dette med på å gi biblioteket en særlig betydning for byen. Dette gjør at Deichman har spesielt høy regional verdi. Verdiene er såvidt høye at de også er relevante i en nasjonal sammenheng.

Christ kirkegård

Kirkegården ble anlagt for Akershus slottsmenighet i forbindelse med en stor pestepidemi i 1654. Senere utvidet østover på 1800-tallet. Tatt ut av bruk som gravplass i 1924. Delt i to ved Grubbegatas forlengelse 1945-46. Verneverdige gravstøtter er samlet i øvre (vestre) del, og denne er fredet som og lagt ut til minnepark. Anlegget har både nasjonal og stor regional verneverdi.

Trefoldighetskirken

Trefoldighetkirken ble oppført 1850-58, tegnet av ark. Heinrich Schirmer og Wilhelm von Hanno etter forelegg av Alexis de Chateaufort. Kirken bygget i tegl i nygotisk stil. Dette er korskirke med oktagonalt sentralrom forsynt med stor sentralkuppel dekket av kobberplater. Nygotikk. Trapp og rampe foran hovedinngangen bygget 1883 i forbindelse med nedsenkning av gatenivået. Trefoldighetskirken har både gjennom sin plassering på Hammersborghøyden, sine store arkitektoniske og kulturhistoriske kvaliteter, sin historiske betydning i byen og også sidefunksjon som konsertlokale, svært høy verneverdi. Kirken er oppført på Gul liste.

Margaretakyrkan

Margaretakyrkan ligger på Hammersborghøyden sammen med Trefoldighetskirken og Deichmanske bibliotek. Den svenske kirken ble oppført i 1925, tegnet av ark. Lars Wahlman i en blanding av nybarokk og nyklassisistisk stil. Glassmaleriene ble ødelagt av 22.-juliexplosjonen. Til tross for dette har kirken betydelige arkitektoniske og kulturhistoriske kvaliteter og har i alle år hatt en sterk og unik posisjon som et levende svensk kultursentrum og samlingssted for svensker i hovedstaden. Verneverdiene vurderes derfor som høye. Kirken er oppført på Gul liste.

Fredensborgveien – sammenfatning av verneverdier

Fredensborgveien ligger innenfor Hammersborg bevaringsområde. Gaten starter ved Schandorffs plass mellom Trefoldighetskirken og Deichmanske bibliotek på Hammersborg og går til Maridalsveien, hvor den fortsetter som Møllerveien. Kun deler av veien ligger innenfor planområdet. Byantikvaren peker på at gaten også har en rekke andre verneverdige bygninger utenfor planområdet:

Fredensborgveien 5 er oppført ca 1850 i utmurt bindingsverk, muligens påbygget et eldre enetasjes tømmerhus som ca 1750 ble flyttet fra Akershus festning opp til Hammersborg. En rest av gamle Hammersborg, før murgårdenes tid. Bygningen er fredet.

Øvrige berørte eiendommer er regulert til formål bevaring:

- *Fredensborgveien 1* Våningshus oppført 1827 for arbeidsmann Halgrim Knudsen. Det eldste gjenværende hus av den gamle forstadsbebyggelsen på Hammersborg.
- *Fredensborgveien 1b* Toetasjes murgård fra 1860-årene. Huset i 1890-årene Nattely for husvilde kvinner.
- *Fredensborgveien 2* Leiegård i tre etasjer byggemeldt 1874
- *Fredensborgveien 3* Treetasjes murgård fra 1851. Fire-etasjes bakgård fra 1878. Tidligere meieriutsalg.
- *Fredensborgveien 4* Våningshus i tre etasjer, byggemeldt 1864, av byggherre M. Solberg.
- *Fredensborgveien 6* Våningshus i tre etasjer, oppført 1862
- *Fredensborgveien 8* Toetasjes murhus fra 1862. Hammersborg børneasyl hadde lenge tilhold i gården.
- *Fredensborgveien 10* Våningshus i tre etasjer, byggemeldt 1861. Tilbygget 1863.
- *Fredensborgveien 12* Bygård fra ca 1860. I grunnmuren finnes en gravstein fra den Christianias gamle kolerakirkegård.
- *Fredensborgveien 14* Treetasjes murgård fra 1861.
- *Fredensborgveien 16* Murgård i tre etasjer, oppført 1868.

Øvrige adresser langs Fredensborgveien mot Grubbegata og Thor Olsens gate er oppført på Byantikvarens Gule liste over bevaringsverdige bygg og anlegg.

De omtalte bygningene i Fredensborgveien har alle høy grad av autentisitet. Dører, vinduer, porter, trapper og andre bygningselementer er i det store og hele bevart. Sammen med gatedekket, bestående av eldre brostein, kantstein og vannrenner av granitt, utgjør den øverste delen av Fredensborgveien et unikt bymiljø det ikke finnes mange igjen av i Oslo. Forstaden

Hammersborg ble innlemmet i Kristiania etter byutvidelsen i 1858, da ble det slutt på å bygge i tre. Fredensborgveien er således et av de aller tidligste gateløpene som ble bygget ut i mur.

Fredensborgveien har svært høy regional bevaringsverdi som et særdeles godt bevart bygningsmiljø både fra tiden som forstad, og fra murbyens Kristianas aller første fase.

Maltheby, Akersgata 65

Gården ble oppført i 1844 for byggmester Nestor Malthe og er tegnet av ark Johan Henrik Nebelong. Den er oppført i senklassisistisk stil og var som den første i sitt slag i Christiania bygget som to sammenføyde bygårder. Gården hadde opprinnelig herskapelige leiligheter der mange av byens kjente borgere bodde og en rekke institusjoner har også holdt til her; blant dem Balchens døvstum institutt, Nissens Latin- og realskole og Den kongelige Kunst- og tegneskole og i en bakgårdsbygning hadde Brødrene Hals sin velrenommerte pianofabrikk. Gården er regulert til spesialområde bevaring og har høy regional verneverdi.

Akersgata 59 - R5

Akersgata 59, tegnet av arkitektkontoret Torstein Ramberg sto ferdig i 1995 og 6 forskjellige departementer har lokaler der. Bygningen er på 11 etasjer samt 3 underetasjer. R5 er et godt eksempel på fornyelse av en bygningsmasse gjennom tilpasning og fortetting innenfor en historisk kvartalsstruktur. Bygningen var foreslått fredet av Riksantikvaren i verneplan for Fornying- og administrasjonsdepartementet. Denne vurderingen tar utgangspunkt i nasjonale verneverdier knyttet til statsadministrasjonen. I en regional sammenheng fremstår verdiene knyttet til denne bygningen som lavere enn for en del av de andre verneverdige bygningene som er omtalt her. Dels skyldes dette at flertallet av de andre bygningene fremstår med unike kvaliteter, har en lang historie og/ eller har vært knyttet til viktige regionale funksjoner. R5 er regulert til bevaring.

Teatergata 2, Toga-hjørnet, del av R5

På hjørnet av Akersgata og Teatergata står «Togagården» eller «Togahjørnet» (navnet etter restauranten «Toga» som holdt til her), omsluttet av R5. Den er en forretningsgård i fem etasjer tegnet av Kristen Rivertz, ferdigstilt i 1899. Stilen er nyrenessanse med vinduer delvis i jugend. Bygningen er inkorporert i R5 og står som en historisk referanse i en kvartalsstruktur som har gjennomgått store endringer i nyere tid. Togahjørnet står på Gul liste, men er ikke regulert til bevaring. Ettersom bygningen er helt ombygget innvendig vurderes også verneverdien lavere enn for en del av de andre bygningene som er nevnt i dette notatet. Se R5.